

10. Ковалёв В. В. Аксиологические стереотипы как фактор устойчивости российского общества: Автореф. дис. ... докт. социол. наук: спец. 22.00.06 — «Социология» / В. В. Ковалёв. — Ростов-на-Дону, 2009. — 39 с.
11. Костомаров В. Г. Наш язык в действии: очерки современной русской стилистики / В. Г. Костомаров. — М.: Гардарики, 2005. — 287 с.
12. Круглов В. Л. Онтология «осевого сознания»: от метафизики центризма к антропологии культуры: Автореф. дис. ... д-ра филос. наук: спец. 09.00.01 — «Онтология и теория познания» / В. Л. Круглов. — Томск, 2011. — 42 с.
13. Лутовина О. В. Лингвокультурологические характеристики виртуального дискурса: Автореф. дис. ... д-ра филос. наук: спец. 10.02.19 — «Теория языка» / О. В. Лутовина. — М., 2009. — 39 с.
14. Мальковская И. А. Знак коммуникации. Дискурсивные матрицы / И. А. Мальковская — [2-е изд.]. — М.: Ком-Книга, 2005. — 240 с.
15. Новая философская энциклопедия: В 4 т. / Ин-т философии РАН, Нац. общ.-научн. фонд: [Научно-ред. совет: предс. В. С. Степин; зам. предс.: А. А. Гусейнов, Г. Ю. Семигин, уч. секр. А. П. Огурцов]. — М.: Мысль, 2010. — 2010. — Т.1. — 744 с.
16. Подольская Н. В. Словарь русской ономастической терминологии / Н. В. Подольская. — М.: Наука, 1978. — 198 с.
17. Раздьяконова Е. В. Миф и симуляция: конструирование мифологических реальностей постнеклассической культуры / Е. В. Раздьяконова // Дефиниции культуры: [сб. тр.]. — Томск: Изд-во Том. ун-та, 2009. — Вып. VIII. — С. 257—262.
18. Рассел Б. Об Обозначении [Электронный ресурс] / Б. Рассел; [Пер. В. А. Суровцева]. — Режим доступа: http://www.philosophy.ru/library/russell/denoting/denoting_r.html.
19. Соссюр Ф. де Курс общей лингвистики / Ф. де Соссюр; [Редакция Ш. Балли и А. Сеше]; [Пер. с франц. С. Чистяковой]: [под общ. ред. М. Рут]. — Екатеринбург: Изд-во Урал. ун-та, 1999. — 432 с.
20. Хайрутдинова Г. А. Об эстетических ресурсах собственных имён / Г. А. Хайрутдинова // И. А. Бодуэн де Куртене и современные проблемы теоретического и прикладного языкознания: III Международные Бодуэновские чтения, Казань, 23—25 мая 2006 г.: труды и материалы: В 2 т. — Казань: Изд-во Казан. ун-та, 2006. — Т. 2. — С. 97—99.
21. Чеснов Я. В. Виртуалистика: философско-антропологический анализ: [Учеб. пособие] / Я. В. Чеснов. — Саранск: Рузаевский печатник, 2008. — 130 с.
22. Щербак А. С. Ономастические концепты как особые единицы метаязыка [Электронный ресурс] / А. С. Щербак // Исследование познавательных процессов в языке: [сб. науч. трудов]. — 2009. — Вып. V. — С. 86—94. — Режим доступа: <http://cognitiveres.rak.info/files/kiapdf/volumeV/Scherbak86-94.pdf>.
23. Эко У. Отсутствующая структура. Введение в семиологию / У. Эко: [Пер. с итал. В. Г. Резник и А. Г. Погоняйло]. — СПб.: Симпозиум, 2004. — 544 с.

Л. В. Валеева

ВІРТУАЛЬНА СЕМАНТИКА ОНОМАСТИЧНОЇ ЛЕКСИКИ В МАСМЕДІЙНОМУ ДИСКУРСІ

У статті визначено поліонтологічну природу власного імені в соціально актуалізованих реаліях масмедійного дискурсу, розглянуто особливості семантичної структури матеріально об'єктивованого і віртуального оніма.

Ключові слова: онтологія, власне ім'я, віртуальний знак, семантична структура.

L. V. Valieieva

VIRTUAL SEMANTICS OF ONOMASTIC LEXICON IN DISCOURSE OF MASS MEDIA

This article deals with the poliontological nature's own name in the social realities of mass media discourse. There are considered semantic structures of the material and virtual onims.

Key words: ontology, onomastics, virtual onim, semantic structure.

УДК [811.161.2+821.161.2]’373.231:238.2 В. Вовк

Ю. М. ГРИГОРЧУК

САКРАЛЬНА СИМВОЛІКА АНТРОПОНІМІВ У ПОВІСТІ ВІРИ ВОВК «ТОТЕМ СКАЛЬНИХ СОКОЛІВ»

Статтю присвячено аналізу літературно-художнього антропонімікону повісті Віри Вовк «Тотем скальних соколів». Досліджено семантико-функціональні особливості антропонімів з урахуванням їх асоціативно-сміслових зв'язків. Доведено превалювання в онімному просторі твору культурологічно знакових власних назв із глибоким інтерпретаційним потенціалом та визначено їх роль у формуванні сакральної поетики повісті.

Ключові слова: літературно-художній антропонім, апелятив, семантика, символіка, персонаж, підтекст.

Творчість сучасної української письменниці з Бразилії Віри Вовк (Селянської) вражає глибиною ідейного наповнення, широтою мистецького кругозору й високим естетизмом мовного

мислення. Стильовий потенціал літературного доробку авторки створює, за словами Валерія Шевчука, «тонку природу мистецької матерії, вишукану, ... граційну, елегантну...» [25, с. 5], яка містить плідне підґрунтя для комплексного філологічного аналізу. На сьогодні творчість Віри Вовк ще не стала джерелом фахових літературознавчих досліджень (за винятком монографій Ірини Жодані [10] й Тетяни Ткаченко [21]), а як об'єкт лінгвістичних студій представлена лише розвідками Надії Грицик [6; 7]. Водночас саме комплексний аналіз доробку письменниці дасть змогу, на нашу думку, окреслити багатогранність її творчої індивідуальності.

Характерна стильова особливість мистецького почерку Віри Вовк — лаконічність художньої форми. Це зумовлює визначальну роль системи засобів мовного вираження в процесі конструювання художньої дійсності та засвідчує актуальність досліджень у заданому аспекті. *Мета* статті — літературознавчо-лінгвістичний аналіз антропоніміки Віри Вовк. Особлива увага до цього лексичного рівня зумовлена його функціональною специфікою: семантичною місткістю, інформативно-оцінним потенціалом, концептотвірною роллю в тексті, а також здатністю опосередковано виражати своєрідність індивідуального стилю автора. *Об'єктом* дослідження обрано історико-фантастичну повість Віри Вовк «Тотем скальних соколів», у якій найприкметніше виявляються особливості функціонування антропонімів у творчості письменниці, зокрема їх роль у формуванні підтексту.

На важливість ономастичних студій в царині літературного твору вказував ще Юрій Тинянов, зазначаючи, що «в художньому тексті немає непромовистих імен» [23, с. 269]. Розвиваючи цю тезу, Юрій Карпенко продовжував: «Треба лише встановити, що і скільки промовляють там власні назви» [14, с. 9]. З погляду розкриття ідейного змісту повісті й тлумачення її антропонімної символіки, аналіз особових імен персонажів варто здійснювати через паралельне зіставлення з тим хронологічним контекстом, на тлі якого вони вписані. На цьому наголошував ще Валерій Калінкін, позиціонує історичне тло твору «осьовою опорою» наукового пошуку» [11, с. 37].

У повісті «Тотем скальних соколів» Віра Вовк осмислює історію своєї малої батьківщини — села Старі Кути на Прикарпатті. Як зауважив Михайло Наєнко, «ідеться про час між падінням Австро-Угорської імперії і роки фашистської та червоної окупації України» [16, с. 14]. Сюжетна канва твору виразно засвідчує дві спіралі часового охоплення — паралельні і водночас антагоністичні одна одній. Перша — фольклорно-міфологічна, пов'язана з колом народних свят, які до II світової війни визначали життя мешканців «малого кутика». Друга — історична, яка виступає як антитеза попередній і оприявлює «вовчі часи» окупацій, під час яких Кути (колишнє містечко) «маліло, корчилося і врешті перетворилося в село» [4, с. 13]. Зображаючи нищення сакрального в реальній дійсності, Віра Вовк декларує його відродження у фантастичній, виводячи постаті легендарних представників роду Штефана Моканюка, імена яких символічно співвідносяться з назвами релігійних свят і містять глибокий інтерпретаційний потенціал. Цю особливість антропоніміки повісті проаналізуємо детальніше.

Розгортання центральної сюжетної лінії (Штефанового родоводу) на тлі поєднання реального й фантастичного рівнів відбувається завдяки введенню в текст колоритного оповідача — гуцула *Якова Гудза*. Устами авторки він творить «Євангеліє мого «бідного Кутика» [3, с. 80], того «раю на землі», «окремого світу невідомого начала, нищеного різними пануваннями» [4, с. 9]. Закладена у підтексті функція оповідача-проповідника, резонатора авторських ідей, отримує виявлення на антропонімному рівні. Герой названий іменем одного з апостолів — *Якова*. Як слушно зауважив Любомир Белей, «літературних персонажів, проповідників нових суспільно-політичних ідей в Україні, часто називають іменами апостолів та євангелістів» [1, с. 64]. Ім'я апостола алюзійно проектує на персонажа символічну місію — пророка, проповідника. У перекладі з давньоєврейської Яків — той, хто «іде слідом (по п'ятах)» [22, с. 413], у творі персонаж — учасник описаних історичних подій, його думка «іде слідом» за ними. Прикметне й прізвище героя — *Гудз*. Актуалізуючи конотативну специфіку семантики, воно відображає афористичний стиль розповідної манери героя, який ніби в'яже «вузлики на пам'ять», а також, можна припустити, символічно виражає функцію конденсації сюжету, оскільки сентенціями Якова Гудза розпочинається й завершується повість, у них переплітаються реальність і фантастика. «Невже, що дозволено Гомеру, — характеризує своє повістування герой, — зась Якову Гудзові» [4, с. 109].

На тлі загострення подій історичного контексту (період польської — німецької окупацій) Віра Вовк накреслює розгортання міфологічної сюжетної лінії, виводячи реально-фантастичний образ *Штефана Моканюка*, голови роду. Маркованість сакральним проступає досить виразно. Таємниче походження героя, ініціаційне купання в крутіжжі Черемошу, первісна гармонія з природою («раз лелека хотів звити собі гніздо в его чуприні» [4, с. 17]), дивовижна сила і мистецький хист — всі ці текстові вказівки акцентують «не-реальність» персонажа і дають підстави для його співвіднесення чи то зі слов'янським богом Родом (на що алюзійно наводить семантика заголовку: сокіл «за віруваннями предків — символ бога Рода» [5, с. 412]), чи то з легендарними постатями опришків (прикметна деталь: Штефан з'являється в селі ра-

зом із вірним другом — псом Довбушем). За твердженням Любомира Белея: «Літературно-художні антропоніми виступають важливим, а часто й невід'ємним елементом образної структури літературно-художнього тексту» [2, с. 30]. Добираючи власні назви персонажів, Віра Вовк передусім дбала, щоб вони відповідали конкретному регіональному антропонімійному узусові. Фонетична видозміна імені (*Штефан* < *Степан* [22, с. 350]) та прізвищева модель на *-ук* (*Моканюк*) притаманні західним регіонам України і служать опосередкованими виразниками територіальної належності героя. Прізвище це й досі поширене на Покутті. Як зазначає Ярема Селянський, «авторка пригадує плеяду цілком реальних персонажів, інколи змінюючи їх імена» [17], прізвища ж зберігаючи у незмінній формі. Важливе сюжетотвірне навантаження криє в собі ім'я героя. У перекладі з грецької Степан (Stephanos) означає 'вінок' [18, с. 100]. Закладена в лексичній семантиці антропоніма сакральна символіка кола, прадавнього знаку вічності, червоною ниткою проходить крізь увесь твір. Це — і коло народних свят, і ритуальне коло гуцульського аркану, який танцює над водоспадом син Штефана, Чудо. Символікою наведеного антропоніма авторка підтекстово декларує вічність у той час, як контекстуально зображає протилежне — «страшну дійсність» окупації [4, с. 45]. Зображаючи нищення сакрального в реальній дійсності, Віра Вовк проголошує його відродження у фантастичній (у лінії Штефанового родоводу), прикметно надаючи представникам роду імена святих (Степан, Марія, Маланка, Михайло, Іван), і виносячи ці імена у позицію підзаголовків. Так коло сакральної геортонімії стає колом сакральної антропонімії, втілюючи концептуальну ідею незнищенності святого, символічним уособленням якої є рід «скальних соколів».

Лінію містичного родоводу продовжує одруження Штефана з Марією-Мрією. Подвійна номінація героїні — не випадкова. За свідченням Івана Трійняка, «як і старі язичеські вірування, що тривалий час існували поруч із християнством, так і старі ймення аж до XVIII ст. вживалися разом із канонічними» [22, с. 6]. Подвійне ім'я *Марія-Мрія* відображає характерну для гуцулів єдність міфологічного і християнського світоглядів і водночас засвідчує маркованість сакральним. Як результат «фонетичного обігрування» [14, с. 54] основного імені онімізації семантики внутрішньої форми оніма... перехід апелятивної лексикої в онімну стає засобом естетизації дійсності» [24, с. 9, 16]. Світоглядна категорія *мрії*, закладена у внутрішній формі імені, переростає у полівалентний символ і трактується як мрія про майбутнє роду, про майбутнє України.

В заданому контексті розгортається й семантика основного імені героїні — *Марія*, особливо знакового для української літературної традиції, яка ґрунтується на Біблії. Реалізуючи внутрішню форму (з давньоєврейської *Miriam* (< *mirah* — 'гірка' [22, с. 212]) й актуалізуючи євангельську символіку, ймення-агіонім, за вдалим спостереженням Любомира Белея, «стало символом матері, жінки-страдниці, виразником найвищого драматизму» [1, с. 63—64]. Сюжет повісті Віри Вовк поступово накреслює трагічну динаміку філософського конфлікту мрії і дійсності. Одруження Степана з Марією-Мрією припадає на часи окупацій, коли Галичина опиняється «в огні» «двох гігантів: червоного і бурого» [4, с. 53]. У цій боротьбі «на життя і смерть» гине чоловік Марії, стаючи в оборону правди, як і його прототип, святий Стефаній. Як зауважує Ольга Смольницька, аби передати трагізм зображуваного, авторка «звертається до біблійних порівнянь: Штефан — святий, Микита — Юда, Марія — страсна Богородиця над Ісусом» [19, с. 106]. Таке залучення онімів-біблейзмів створює підґрунтя для символічної інтерпретації сюжету «Тотему скальних соколів».

Релігійно марковані антропоніми формують сакральний підтекст повісті, декларують незнищенність вічного в умовах «апокаліптичного XX століття» (С. Кримський). Із загибеллю Штефана фантастична лінія родоводу не переривається. Сюжет повісті, навпаки, набуває поглиблення, накреслюючи образи молодого покоління — Михайла (Чуда) і Маланки, названих сина й дочки Марії. В органічному сплетенні знов постають історична конкретика й фантазія авторки, а в подвійному імені персонажа-нащадка поєднуються християнський і язичницький світогляди. Антропонімна формула *Михайло-Чудо* безпосередньо мотивується контекстом — народженням «у празник Чуда архистратига Михаїла» [4, с. 40], однак підтекстове розгортання повісті зумовлює диференційоване вживання цих імен, на що теж вказує авторка: «назвали Михайлом, але кликали Чудом» [4, с. 40]. Надане герою ймення-метафора оприявлює міфологічний рівень твору, язичницький світогляд і характеризується тими ж ознаками, що й первісні антропоніми, які, як зауважує Ірина Желєзняк, «виникали тоді, коли в уяві людини ще зливалися воедино потреби й віра, господарство й світосприймання, мораль і побут» [9, с. 37]. Актуалізація внутрішньої форми апелятива *чудо* — «диво, дивина, знамення, небачене» [5, с. 593] — завдяки наданню йому статусу оніма конденсує символіку підтексту повісті. Поетикою дива оповита не тільки легендарна постать героя, який «мав дар видіння й читав людські думки» [4, с. 48], а й історія його народження, алюзійно накладена на слов'янський креаціоністський міф про Світове Дерево (дуб), першоптаха Сокола-Рода і народження з його яйця Всесвіту. Як подає «Українська міфологія», «з яйця вийшов рід людський, а іноді з нього народжується герої-

деміург (напівбог), в українській казці це богатир» [5, с. 613]. У повісті Віри Вовк з яйця народжується син Марії — Михайло-Чудо, майбутній командир повстанців.

Знаковим є і християнське ім'я персонажа — *Михайло*. З давньоєврейської воно перекладається «хто як Бог, рівний Богові» [22, с. 236]. На думку Олександри Суперанської, «ім'я й образ, які паралельно створюються письменником, доповнюють і уточнюють один одного» [20, с. 133]. Як відомо, «Михаїл — небесний архістратиг, полководець вірних Богові ангелів і людей у космічній війні з ворогами Бога» [8, с. 365]. Названий на честь небесного покровителя, головний герой повісті символічно переймає його місію — боротьбу зі Злом. Пізнавши «трагічну істину свого народу, що нівечила духовні надбаня одиниці в ім'я утопії про щасливу майбутність загалу» [4, с. 78], Михайло обирає шлях збройного опору і стає на чолі захисників рідного краю. Номінація-агіонім, дана герою, не випадкова. Актуалізація сем «божественності», «месіанізму» втілює віру авторки в зародження нового патріотичного покоління, спроможного «своїм розумом і впертими зусиллями вибороти право на існування і признання навіть у ворога...» [4, с. 102]. Втім, вимога дотримання історичної правди зумовлює трагічний розвиток подій у творі. Михайло усвідомлює, що «не може шукати порятунку там, де загинуло стільки побратимів» [4, с. 102], і героїчно гине в нерівному поєдинку, символічно уособлюючи долю українських партизанів. Водночас фантастичний рівень твору нівелює трагізм ситуації: смерть подається крізь призму безсмертного гуцульського аркану, а на болюче запитання письменниці: «Де ви тепер, ... Марічки, Коці, Юрки?» [3, с. 69] дає промовисту відповідь дружина Михайла, Маланка: «Ми вічні» [4, с. 88].

Символіка імені героїні (*Маланка*) на антропонімному рівні продовжує сакральний цикл геортонімів. Однак, на відміну від попередніх особових імен, первинна семантика яких відіграла формотворчу роль у структуруванні художнього підтексту, внутрішня форма антропоніма *Меланія* < «гр. melania 'чорна', 'темна'» [22, с. 223] служить засобом портретної характеристики героїні — дівчини «із чорними очима, що нагадували гірські озера й тягнули в крутіж» [4, с. 82]. Як зазначає Любомир Белей, «окрім імен-символів, виражальні можливості яких розкриваються у контексті світової культури, є і такі, що постали на українському ґрунті» [1, с. 65] на основі етнічних традицій, фольклорної обрядовості. Аналізований антропонім належить саме до такого типу імен, оскільки його символіка конкретизується безпосередньо в тексті повісті, стає, за словами Олени Карпенко, «ніби заголовком, символом свого носія» [12, с. 14]. Маланка Віри Вовк — символ «самої жіночої природи» [19, с. 108], у її образі, як наголошує авторка, поєднується «довга вервиця всіх тих мітологічних чи історичних мучениць, невинних жертв своєї статі» [4, с. 92]. Як і однойменна героїня «Свічиного весілля» Івана Кочерги, Маланка «поетично символізує Україну». Віра Вовк створює узагальнений фольклоризований образ героїні, підкріплюючи антропонімну символіку етнографічно ремаркою: «Яка гарна була вона в гуцульському вбранні, із суцільно вишиваними рукавами, зі зґардою на шії й вінком із позолоток на чолі» [4, с. 88]. Фольклоризований онім, алюзійно співвідносний з одним із трьох основних свят Різдвяного циклу («Церковне свято преподобної Меланії; у народі... Щедрий вечір» [8, с. 359]), акцентує задекларовану підтекстом сакральну символіку вічності, втілюючи концептуальну в Різдвяній містерії ідею відродження добра.

Цей ідейний мотив набуває поглиблення наприкінці повісті. Засвідчуючи неперервність Штефанового родоводу (а символічно — незнищенність нації), авторка виводить образ представника третього покоління «скальних соколів» — сина Маланки і Михайла-Чуда, *Івана*. Сакральна матриця фольклорної стихії — через символіку оніма — підтекстово проектується на образ героя, названого матір'ю «Іваном на спогад про Івана Купала в горах» [4, с. 100]. Прикметною деталлю є те, що антропоніми обох персонажів (Меланія, Іван), за матеріалами досліджень Наталії Колесник, — «найуживаніші особові назви... у фольклорних текстах» [15, с. 15]. Загальновідомий і факт історичного превалювання імені Іван у слов'янській культурі, зокрема — міфології. «Герой чи не кожної казки» [14, с. 130], він уособлює прихований потенціал народного духу — силу, кмітливість, мудрість — риси, якими письменниця наділяє в повісті молоде покоління. Віра Вовк не вдається до портретної характеристики юного героя, не описує деталей його біографії, оскільки творить образ-узагальнення всіх нащадків Штефанового роду. Значну роль у розкритті символіки образу та проєкції можливого розвитку сюжету відіграє семантика антропоніма, яка, крім фольклорно-міфологічного, має вагоме релігійне підґрунтя. Як зауважив Юрій Карпенко: «Ім'я в художньому творі може сказати більше, ніж задумав автор» [13, с. 36]. Первинне значення імені *Іван* — «божа милість, божа благодать», пов'язане з «д.-євр. Iohānān... «Ягве (бог) змилосердився, помилював» [22, с. 143], стає промовистою характеристикою того історичного контексту, на тлі якого виписаний персонаж. Іван уособлює генерацію незалежної України, «благодатного» періоду, за який мужньо боролися його дід і батько. Мрія про суверенність трьох поколінь роду, нарешті, здійснюється; повість набуває логічного завершення. Досягають гармонії дві спіралі часового охоплення — історична й фольклорно-міфологічна — і представник легендарного роду (Іван) постає в єдиному часовому проміжку з оповідачем (Яковом Гудзем) та художнім прототипом авторки (Лідою). Домінантне у слов'янській культурі ім'я

персонажа вдало поєднує міфологічний і релігійний світогляди, створюючи підґрунтя для символічної інтерпретації відкритого фіналу повісті. Низка релігійних асоціацій, викликана агіонімами Іван Предтеча, Іван Богослов, Іван Золотоустий, на пропріальному рівні актуалізує сакральний контекст. Символічна місія апостольства, проповідництва Істини, спершу пов'язана з образом Якова Гудза, проектується й на Івана, єдиного, «утаємниченого у свій родовід», знавця історичної правди. Устами авторки оповідач доручає Івану продовжити творення «Євангелії» її «бідного Кутика», пророкуючи: «І ти напишеш нову «Гляду» чи «Кутяду» [4, с. 109]. Це символічне завдання сакралізації історії в мистецтві (співвідносно з ідейним задумом повісті) втілює герой, створюючи не словесний, а скульптурний шедевр — тотем скальних соколів. Так на апелятивному рівні конкретизується семантика заголовку, а до релігійної підтекстової основи долучається міфологічна матриця. В постаті Івана відроджується легендарний образ Штефана-митця, засвідчуючи ідею тривкості генетичної пам'яті нації, а у витесаних майстром скульптурах «майбутніх соколів» оживають його нащадки, декларуючи віру письменниці в неперервність, вічність народного духу.

Здійснений аналіз літературно-художньої антропоніміки твору дав змогу виявити прикметну особливість її функціонування — символізацію й алюзійне «розшифрування» семантики найближчим художнім контекстом, на основі чого формується глибока образно-змістова єдність повісті. Надаючи особові імена персонажам, Віра Вовк дбає про семантичну місткість антропонімів, актуалізує їх конотативну специфіку, творячи онім-символ, онім-знак. Конденсуючи в собі об'ємну культурологічну інформацію, такі імена організують ідейний зміст повісті, стають ключовими словами, що засвідчує винесення їх у позицію підзаголовків. Інтерпретовані письменницею власні назви відбивають домінуючу рису її художнього мислення — поєднання релігійного й міфологічного первнів. Це зумовлює загальну сакральну маркованість антропонімікону твору. Слід водночас відмітити важливу особливість функціонування особових імен у повісті «Тотем скальних соколів» — залучення їх до змістової системи протиставлень історичного й фантастичного. Авторка свідомо поєднує ці дві категорії, вибудовуючи на принципі антитези підтекстову структуру твору. В той час, як конкретика історичного тла зображає роки воєнних лихоліть ХХ століття, онімний простір фантастичного репрезентує вічне коло народних свят, які й після заборон продовжують існувати в сакральному вимірі, контекстуально, — в антропоніміконі представників роду «скальних соколів». Звідси — геортонімна специфіка імен героїв: Степан, Марія, Маланка, Михайло, Іван. Втілюючи притаманний їм спектр виражальних можливостей, аналізовані антропоніми сприяють розкриттю ідейного задуму повісті — проголошенню стійкості духовного гену нації в катаклізмах історичних епох. Так літературно-художня антропоніміка, актуалізуючи властивий їй символічний потенціал, стає засобом структурування сакральної поетики твору.

1. Белей Л. Літературно-художні імена-символи / Л. Белей // Культура слова. — 1996. — № 46—47. — С. 63—67.
2. Белей Л. Нова українська літературно-художня антропонімія: проблеми теорії та історії: [Монограф.] / Л. Белей. — Ужгород, 2002. — 176 с.
3. Вовк В. Духи й деревіші: [повість] / Віра Вовк // Вовк В. Проза. — К.: Родовід, 2001. — С. 59—157.
4. Вовк В. Тотем скальних соколів: [повість] / Віра Вовк. — Ріо-де-Жанейро—Львів: БаК, 2010. — 116 с.
5. Войтович В. М. Українська міфологія / В. М. Войтович. — 2-е вид., стереотип. — К.: Либідь, 2005. — 664 с., іл.
6. Грицик Н. Колірний компонент у структурі індивідуальної метафори Віри Вовк / Н. Грицик // Культура слова. — 2007. — № 66—67. — С. 57—61.
7. Грицик Н. Стилійні маркери релігійності у поезії Віри Вовк / Н. Грицик // Культура слова. — 2002. — № 61. — С. 44—48.
8. Жайворонок В. В. Знаки української етнокультури: словник-довідник / В. Жайворонок. — К.: Довіра, 2006. — 703 с.
9. Желєзняк І. М. Світоглядний код антропонімічної лексики / І. М. Желєзняк // Актуальні питання антропоніміки: зб. матеріалів наук. читань пам'яті Ю. К. Редька / Відп. ред. І. В. Єфименко. — К., 2005. — С. 76—88.
10. Жодані І. Емма Андіївська і Віра Вовк: тексти в контексті інтерсеміотики: [Монограф.] / І. Жодані. — К.: ВДК Університет «Україна», 2007. — С. 79—101.
11. Калинин В. Н. Поэтика онима / В. Н. Калинин. — Донець: Юго-Восток, 1999. — 408 с.
12. Карпенко О. Ю. Проблематика когнітивної ономастики: [Монограф.] / О. Ю. Карпенко. — Одеса: Астропринт, 2006. — 328 с.
13. Карпенко Ю. А. Имя собственное в художественной литературе / Ю. А. Карпенко // Научные доклады высшей школы. Филологические науки. — М., 1986. — № 4. — С. 34—40.
14. Карпенко Ю. О. Літературна ономастика: зб. статей / Ю. О. Карпенко; Відп. ред. М. І. Зубов. — Одеса: Астропринт, 2008. — 328 с.
15. Колесник Н. С. Особові імена в українських народних обрядових піснях: Автореф. дис. ... канд. філол. наук: спец. 10.02.01 «Українська мова» / Н. С. Колесник. — Тернопіль, 1998. — 22 с.
16. Наєнко М. Про помежів'я літератури і паралітератури [Текст] / М. Наєнко // Літературна Україна. — 2011. — 10 лютого. — С. 7, 14.
17. Селянський Я. В країні мольфарів / Я. Селянський // Трибуна. — Режим доступу до журн.: <http://www.tribuna.org.ua/articles.php?id=30Zhtvftk>.
18. Скрипник Л. Г., Дзятківська Н. П. Власні імена людей: словник-довідник / Л. Скрипник. — К.: Наукова думка, 2005. — 334 с.

19. *Смольницька О.* «Тотем скальних соколів» Віри Вовк як приклад українського магічного реалізму: [рец. на: Вовк В. Тотем скальних соколів. Ріо-де-Жанейро—Львів: БаК, 2010. 116 с.] / О. Смольницька // Слово і Час. — 2010. — № 12. — С. 105—109.
20. *Суперанская А. В.* Общая теория имени собственного: [Монограф.] / А. В. Суперанская. — М.: Наука. — 366 с.
21. *Ткаченко Т. І.* Феномен жіночого письма в українській літературі другої половини ХХ — початку ХХІ століття: [монограф.] / Т. І. Ткаченко. — К.: КиМУ, 2008. — 256 с.
22. *Трійняк І. І.* Словник українських імен / І. І. Трійняк. — К.: Довіра, 2005. — 509 с. — Бібліогр.: С. 488.
23. *Тынянов Ю. Н.* Поэтика. История литературы. Кино / Ю. Н. Тынянов. — М.: Наука, 1977. — 574 с.
24. *Хлистун І. В.* Власна назва в українській поезії II пол. ХХ ст. (семантико-функціональний аспект): Автореф. дис. ... канд. філол. наук: спец. 10.02.01 — українська мова / І. В. Хлистун. — К., 2006. — 22 с.
25. *Шевчук Вал.* Проза Віри Вовк: [передмова] / Валерій Шевчук // Вовк В. Проза. — К.: Родовід, 2001. — С. 5—24.

Ю. Н. Григорчук

САКРАЛЬНА СИМВОЛІКА АНТРОПОНІМІВ В ПОВЕСТИ ВЕРИ ВОВК «ТОТЕМ СКАЛЬНИХ СОКОЛІВ»

Стаття посвячена аналізу літературно-художественного антропонімікона повісті Веры Вовк «Тотем скальних соколов». Исследовано семантико-функціональні особливості антропонімів з урахуванням їх асоціативно-смыслових зв'язів. Доказано преобладання в онімному просторі твору культурологічно-знакових імен власних глибоким інтерпретаційним потенціалом і відзначено їх роль в створенні сакральної поезії повісті.

Ключевые слова: літературно-художественний антропонім, апеллятив, семантика, символіка, персонаж, підтекст.

Yu. N. Gryhorchuk

SACRED SYMBOLISM OF ANTHROPONYMS IN WIRA WOWK'S STORY «THE ROCK FALCONS' TOTEM»

The article analyzes the belles-lettres' anthroponyms in Wira Wowk's story «The Rock Falcons' Totem». Semantic and functional features of anthroponyms are analyzed together with their associative relations. It is evident that the culturally significant proper names with strong deep hermeneutic potential dominate in onymic space. The role of anthroponyms in the creation of sacred poetics of the work is defined.

Key words: belles-lettres anthroponym, appellative, semantics, symbolics, literary character, implied sense.

УДК [811.111+811.161.2]'373.234'374

Т. М. Нікульшина

СЕМАНТИКО-КОГНІТИВНІ ОСОБЛИВОСТІ АНТРОПОНІМІВ ІРРЕАЛЬНОГО СВІТУ НА МАТЕРІАЛІ АНГЛІЙСЬКОЇ ТА УКРАЇНСЬКОЇ МОВ (з досвіду лексикографічного дослідження)

У статті досліджуються семантико-когнітивні особливості антропонімів ірреального світу на матеріалі англійської та української мов з урахуванням даних лексикографічних джерел. Проведене дослідження дозволяє виокремити загальні риси номінацій, що аналізуються. Особлива увага приділяється опису семантичної класифікації найменувань людини.

Ключові слова: антропонім, ірреальний світ, власне ім'я, референт, прізвисько.

Антропоцентрична парадигма зумовила зосередження лінгвістичних досліджень на вивченні мови у співвідношенні з людиною, її світобаченням і мисленням. Аналіз можливих варіантів номінацій людини посідає одне з провідних місць у системі лексикону за багатством та розмаїттям семантичних і структурних форм. Проблема номінації людини привертає увагу багатьох дослідників, але здебільшого дослідження стосуються таких аспектів: емоційно-оцінного [6], етнографічного [5], функціонального [4]. Значну увагу дослідники приділяють порівняльно-зіставному вивченню найменування людини на матеріалі споріднених і неблизькоспоріднених мов [2; 3; 7].

Об'єкт нашого дослідження становлять етнічні найменування осіб ірреального світу.

Метою роботи є дослідження семантико-когнітивних особливостей антропонімів ірреального світу на матеріалі англійської та української мов. Досягнення поставленої мети здійснюється шляхом розв'язання таких завдань:

- систематизувати найменування на позначення людей в ірреальному світі;
- виокремити основні типи антропонімів ірреального світу.